

Judith Butler

Kritiikitöntä uhkuntaa?

Ambivalenssin ja antagonismin puolesta

Harvat meistä ovat vastustuskykyisiä tämän hetken riemastukselle. Vasemmistolaiset ystäväni kirjoittavat minulle, että he kokevat jotakin "lunastuksen" tapaista, tai että "tämä maa on palautettu meille", tai että "meillä on vihdoin omamme Valkoisessa talossa". Minä tietenkin, siinä missä hekin, huomaan, kuinka epäuskoisuus ja kiihtymys ottavat valtaansa pitkin päivää, suohan ajatus siitä, että George W. Bushin valtakausi loppuu ja katoaa, suunnatonta huojennusta. Ja ajatus Barack Obamasta, ajattelevaisesta ja edistyksellisestä mustasta presidentistä panee historiallista kenttää uusiksi: tunnemme järistyksen, kun uutta maaperää syntyy.

Yritetään nyt kumminkin ajatella tarkoin tuota maansiirtymää, vaikka emme vielä täysin tiedäkään sen ääriviivoja. Obaman valinta on historiallisesti merkittävä tavoilla, joiden mittailu vielä viipty, mutta mikään pelastus se ei ole, eikä voikaan olla. Jos me antaudumme noihin korkeavireisiin samastumismuotoihin, joita joko hän ("me olemme yhtyneet kaikki tyynni") tai me itse ("hän on yksi meistä") tarjoilemme, riskinä on uskoa, että käsillä oleva poliittinen hetki voi ylittää poliittista elämää, erityisesti näiden aikojen poliittista elämistä, muodostavat vastapyrinnöt. Aina on ollut hyviä syitä pidättäytyä syleilemästä "kansallisen yhtenäisyyden" ihannetta ja vaalia epäluuloa, kun on tyrkyllä ehdotonta ja saumatonta samastumista johonkin poliittiseen johtajaan. Nojasi nyt sentään fasismikin osittain tuollaiseen täyteen johtajaidentifikaatioon. Ja eivätkös republikaanitkin pinnistele nostattaakseen vastaavaa poliittista kiintymystä, kun esimerkiksi Elizabeth Dole tähyää yleisöään ja lausuu: "Minä rakastan teistä joka ainoaa."¹

Ylitsepursuavan samastuksen politiikkaa presidentin valinnassa on tärkeää tutkia semminkin, kun otamme huomioon, että tuki Obamalle on osunut yhteen konservatiivisten ajatusten tukemisen kanssa. Tämä tavallaan selittää hänen ristiinmenestymisensä. Obama sai Kaliforniassa kuusi ääntä kymmenestä, ja silti huomattava osa häntä äänestäneistä äänesti myös homoliittojen laillistamista vastaan: 52 prosenttia. Miten tämä epäsuhta pitäisi ymmärtää? Muistakaamme ensinnäkin, että Obama

ei ole avoimesti tukenut homojen oikeutta avioliittoon. Kuten Wendy Brown² on esittänyt, republikaanit havaitsivat, että äänestäjäkuntaa eivät nyt sähköistäneet "moraaliset" kysymykset samaan tapaan kuin aiemmissa vaaleissa. Ihmisten perusteet Obaman äänestämiseen näyttävät olleen korostetusti taloudellisia. Vaikuttaa siltä, että heidän päättelyään on jäsentänyt paremminkin neoliberaali rationaalisuus kuin uskonnolliset huolenaiheet. Tässä on selvästi yksi syy siihen, miksi [republikaanien varapresidenttiehdokas Sarah] Palin epäonnistui hänelle säilytetyssä julkisessa tehtävässä hitsata äänestäjäkunnan enemmistö kiinni moraalikysymyksiin. Mutta jos sellaiset "moraaliset" pulmat kuin asevalvonta, aborttioikeus ja homojen oikeudet eivät olleet niin määrääviä kuin ennen, tämä saattoi johtua siitä, että ne kukoistavat poliittisen tajunnan eri osastolla. Toisin sanoen: edessämme muotoutuu uusia poliittisia uskomuksia, jotka sallivat uskojansa kannattaa ilmeisen eriseuraisia näkemyksiä yhtäaikaisesti. Joku voi esimerkiksi olla eri mieltä Obaman kanssa tietystä seikoista, mutta silti äänestää häntä. Tämä pisti eniten silmään koetussa käänteisessä Bradleyvaikutuksessa³, kun äänestäjät saattoivat jopa avoimesti kuuluttaa, että he pitävät kiinni rasismistaan mutta äänestävät joka tapauksessa Obamaa. Kentältä on kantautunut kaikenlaisia anekdootteja: "Kyllä minä tiedän, että Obama on muslimi ja terroristi, mutta minä äänestän häntä joka tapauksessa, koska hän on luultavasti parempi valinta talouden kannalta." Nämä äänestäjät saavat pitää

**”Tämä on purskahteleva hetki,
siitä ei pääse mihinkään.
Mutta voiko tämä kestää?”**

rasisminsa ja äänestää Obamaa; he voivat helliä jakaantu-neita uskomuksiaan tarvitsematta ratkoa niiden välejä.

Vahvojen taloudellisten vaikuttimien lisäksi kuvaan on kuulunut tekijöitä, joita on työläämpi erottaa em-piirisesti. Emme voi aliarvioida samastumattomuuden voimaa näissä presidentinvaaleissa, puistatusta siitä, että George W. on ”edustanut” Yhdysvaltoja muulle maa-ilmalle, häpeää kiduttamisistamme ja laittomista pidä-tyksistämme, inhotusta valheellisin perustein aloitetusta sodasta ja rasististen näkemysten lietsomisesta islamilai-suutta kohtaan, hätäännystä ja kauhua siitä, että sään-telyn purkamisen ääritoiimet ovat johtaneet maailmanlaa-juiseen talouskriisiin. Murtautuiko Obama lopulta esiin mieluisampana kansakunnan edustajana rodustaan huoli-matta vai rotunsa vuoksi? Edustustehtävän täyttäjänä hän on yhdellä iskulla musta ja ei-musta (jotkut sanovat ”ei tarpeeksi musta”, toiset taas ”liian musta”), minkä tähden hän saattaa vedota äänestäjiin, jotka eivät kerta kaikkiaan pääse kaksimielisyydestään näissä asioissa, eivätkä edes halua päästä. Julkinen hahmo, joka sallii kansan vaalia ja verhota omaa ambivalenssiaan, näyttytyy yhtä kaikki ”yhtenäisyyden” tunnushahmona. Tässä toteutuu taatusti ideologinen tehtävä. Se kutsuu herpaantumattomiin ku-vitelmiin, jotka ovat silti poliittisesti väkeviä.

Vaalien alla keskityttiin koko ajan enemmän Obaman henkilöön: hänen totisuuteensa, päättäväisyyteensä, kykynsä olla hermostumatta, tapaansa esittää tyyntä kipeää tekevien hyökkäysten ja häijyn poliittisen reto-riikan käydessä päälle, lupaukseensa saattaa taas voimaan sellaisen version kansakunnasta, joka voittaa nykyisen häväistyksensä. Lupaus on totta vie houkutteleva, mutta entäs jos Obaman avosyisyys johtaa uskomaan, että me ylitämme kaikki soraäänät, että yhtenäisyys on tosiasiasa mahdollista? Mitä jos päädyimme kärsimään tietyistä vää-jäämättömästä pettymyksestä, kun tämä karismaattinen johtaja näyttääkin erehtyväsyytensä, halunsa saattaa vä-hemmistöt huonoon valoon tai kavaltaa nämä? Hän on itse asiassa jo tietyllä tavalla toiminut näin, mutta monet meistä ”sysäävät syrjään” omat huolenaiheemme, jotta pääsemme nauttimaan tämän hetken äärimmäisestä ei-ambivalenssista. Otamme vaikka sitten täysin tietoi-sesti kritiikittömän ylenpalttisuuden riskin. Obamaa ei loppujen lopuksi voine pitää vasemmistolaisena, vaikka hänen vanhoilliset vastustajansa tyrkyttävät hänelle ”so-sialismin” tunnusmerkkejä. Miten hänen tekojaan oh-jaavat puoluepolitiikka, taloudelliset edut ja valtiovalta?

Millä tavoin nämä ovat jo ryvettyneet? Jos me mielimme päästä tämän presidenttikauden aikana eroon riitasoin-tuisuudestamme, silloin me vaarannamme kriittisen poliitiikan seurauksiltaan huomattavan ja mittasuhteiltaan fantasmaattisen ylitsepursuavuuden kustannuksella. Ehkä emme pysty välttämään tätä harhaista hetkeä, mutta huo-matkaamme sen väliaikaisuus. Jos on olemassa tunnus-tuksellisia rasisteja, jotka ovat sanoneet ”Tunnen hänet muslimiksi ja terroristiksi, mutta äänestän häntä kum-minkin”, on varmasti myös niitä vasemmistolaisia, jotka ovat sanova: ”Tiedän, että hän petti homojen oikeudet ja Palestiinan, mutta hän on silti meidän lunastuksemme.” Tiedän tasan tarkkaan, mutta silti: tämä on klassinen muotoilu tunnustamisesta kieltäytymiselle. Millä keinoin pidämme yllä ja naamioimme tällaisia keskenään eripu-raisia uskomuksia? Ja mikä on tämän ylläpidon poliiti-tinen hinta?

Obaman menestyksellä on epäilyksettä merkittävää vaikutusta kansantalouden kehitykseen. Näyttää järke-vältä olettaa, että saamme uuden perustelun talouden sääntelylle ja taloustieteelliselle lähestymistavalle, joka muistuttaa eurooppalaisen sosiaalidemokratian muotoja. Ulkoasioissa tulemme eittämättä näkemään monen-keskisten suhteitten uusiutumista, Bushin hallinnon toimeenpaneman kohtalokkaasti multilateraaliosopua tuhoavan suuntauksen kumoutumista. Ja epäilemättä yh-teiskunnallisiin kysymyksiin suhtaudutaan yleisesti vapaa-mielisemmin, vaikka onkin tärkeää muistaa, että Obama ei ole kannattanut kaiken kattavaa terveydenhuoltoa, eikä liioin nimenomaisesti tukenut homoliittoja. Eikä vielääkään ole järin paljon syytä toivoa, että hän muo-toilisi USA:lle oikeudenmukaisen Lähi-idän politiikan, jos kohta helpottaa, että hän tuntee Rashid Khalidin⁴.

Obaman valinnan kiistaton merkittävyys on kaikin tavoin yhteyksissä afrikkalais-amerikkalaisten pyrki-mysten vaiettuihin rajoittamisiin. Valinta on jo inspi-roinut ja pakahduttanut nuoria afrikkalais-amerikkalaisia, eikä tälle näy loppua. Samaan aikaan se jouduttaa muu-tosta Yhdysvaltojen itsemäärättyssä. Jos Obaman valit-seminen enteilee äänestäjien enemmistön myöntymistä tämän miehen ”edustamaksi”, tästä seuraa, että ”me” rakentuu uudesti. Olemme monirotuinen, sekarotuinen kansakunta. Obama tarjoaa meille tilaisuuden tunnistaa, keiksi olemme tulleet ja mitä meistä vielä on varttumatta. Näin tietty erkanema presidentin edustustehtävän ja edustetun kansan välillä näyttää ylitetyn. Tämä on purs-

kahteleva hetki, ei siitä pääse mihinkään. Mutta voiko se kestää, ja pitäisikö sen jatkuakaan?

Mihin seurauksiin vievät nämä yhteen mieheen kasatut lähestulkoon messiaaniset odotukset? Jotta tämä presidenttiys menestyisi, sen on johdettava jonkinlaiseen pettymykseen ja pettymyksestä toipumiseen. Ihmisestä tulee ihmisellinen: mies osoittautuu toivomaamme voimattomammaksi, ja politiikka lakkaa olemasta ristiriidatonta ja varomatonta juhlintaa. Poliitiikka osoittautuu kuin osoittautuukin vielä ei niinkään messiaaniseksi kokemukseksi kuin tilaisuudeksi väitellä ronskisti, arvostella julkisesti ja pyrkiä välttämättä vastakkaisiin suuntiin. Obaman valinta tarkoittaa sitä, että väittely ja kamppailu on siirtynyt takuulla paremmalle pohjalle. Mutta kamppaileminen ei suinkaan pääty, ja olisi meiltä perin epäviisasta ajatella niin edes tilapäisesti. Ei epäilytäkään, ettemmekö olisi samaa ja eri mieltä erilaisista toimista, joihin hän ryhtyy tai jättää ryhtymättä. Mutta jos lähtökohtaisesti oletamme, että hän on ja tulee olemaan ”lunastus” itsessään, silloin rankaisemme häntä armotta, kun hän pettää meidät (tai löydämme tapoja kieltää tai torjua pettymyksemme, jotta voimme yhä elätellä yhteinäisyyden ja yksiarvoisen rakkauden elämystämme).

Jos mielitään välttyä seurauksiltaan huomattavalta ja dramaattiselta pettymykseltä, Obaman olisi toimittava joutuin ja hyvin. Kukaties ainoa tapa säästyä tärsäkyttä – vakavamittaiselta pettymykseltä, joka kääntäisi poliittisen tahdon häntä vastaan – on tehdä ratkaisevia tekoja heti kauden kahden ensimmäisen kuukauden aikana. Ensimmäiseksi: sulkea Guantánamo ja etsiä keinot siirtää säilöön otetut tuomioistuimissa syytetyiksi. Toiseksi: laatia suunnitelma joukkojen vetämiseksi pois Irakista ja alkaa panna sitä toimeen. Kolmanneksi: pyörittää sotaisat puheet sodan kiihdyttämisestä Afganistanissa ja haakea diplomaattisia, monenkeskisiä ratkaisuja tuolla areenalla. Jos Obama ei saa otetuksi näitä askelia, hänen tukensa heikkenee selvästi vasemmalla, ja näemme jälleen, kuinka uusiutuu jako liberaaleihin haukkoihin ja sodanvastaiseen vasemmistoon. Jos hän nimittää hallitukseen Lawrence Summersin⁵ kaltaisia hahmoja tai jatkaa Clintonin ja Bushin epäonnistunutta talouspolitiikkaa, messiasista tullaan ennemmin tai myöhemmin herjaamaan vääräksi profeetaksi. Mahdottomien lupauksen sijaan me tarvitsemme sarjan kouriintuntuvia tekoja, jotka voivat alkaa kääntää Bushin valtakaudella kammottavasti mitätöityä oikeudenmukaisuutta. Kaikki tätä vähempi johtaa

dramaattiseen pettymisyyteen, tulokseltaan tuntuvaan kuvitelmain kadottamiseen. Kysymys kuuluu, mikä määrä kuvitelmien katoamista on tarpeen, jotta kriittinen politiikka löydetään uudelleen. Ja mikä vielä suurempi määrä kuvitelmakatoa tarvitaan, jotta palaudumme taas viime vuosien vimmattuun poliittiseen kyynisyyteen. Jokin annos kuvitelmista vapautumista on välttämätön, jotta muistaisimme, että politiikka on vähemmän kiinni henkilöstä edustamassa mahdotonta ja kaunista lupavuutta ja enemmän kiinni politiikan tekemisen konkreettisista muutoksista, jotka saattavat, ajan mittaan ja suurin vaivoin, tuottaa reilummat olot.

Suomentanut Jarkko S. Tuusvuori

(alun perin: **Uncritical Exuberance?**
www.indybay.org, 15/xi/08)

Suomentajan huomautukset

- 1 1980-luvulla Reaganin ja Bushin ministerinä, 1990-luvulla USA:n Punaisen Ristin pääsihteerinä ja 2000-luvulla Pohjois-Carolinan senaattorina toiminut Dole julkaisi muutama vuosi sitten kirjan *Hearts Touched by Fire. My 500 Most Inspirational Quotations*. Yhdessä miehensä, ex-presidenttiehdokas Bob Dolen kanssa hän on laatinut teoksen *The Doles. Unlimited Partners*. Butlerin mainitsema lemmennustuspähe oli samalla tappiontunnustuspähe senaattorinvaalin jälkeen Salisburysa marraskuussa 2008.
- 2 Kalifornian yliopiston (Berkeley) politiikan tutkimuksen professori Brown on tutkinut vapautta, suvaitsevaisuutta, vasemmistolaisuutta ja feministisen politiikan teorian mahdollisuuksia nyky-aikana.
- 3 Termiä ”Bradley-efekti” on käytetty USA:ssa Kalifornian kuvernöörinvaaleista 1982 alkaen. Silloin musta ehdokas, Los Angelesin pormestari Tom Bradley johti loppuun saakka gallupeissa, mutta hävisi vaalit. Tilastollisesti merkittävää eroa mielipidekyselyissä ilmoitetun ja äänestyksessä todentuvan kannan välillä selitettiin sillä, että ihmiset eivät halunneet rasistiksi leimautumisen pelossa ilmoittaa todellista kantaansa. Ks. Jason Carrollin lokakuussa laatima juttu aiheesta CNN:n verkkosivuilta: <http://www.cnn.com/2008/POLITICS/10/13/obama.bradley.effect/index.html>. Viimeksi Suomessa Pertti Töttö (Gallupit nappiin, *HS* 18/xi/08) huomautti, että kiisteltyä ”Bradley-efektiä on tutkittu runsaasti, ja sen on havaittu viime aikoina pienentyneen tai hävinneen kokonaan. [...] saattoi ennustaa, että Obama pitää pintansa.”
- 4 1980-luvulta lähtien Lähi-idän historian tutkijoiden eturiviin kuulunut newyorkilainen Khalidi toimii Columbian yliopiston professorina.
- 5 Maailmanpankkitaustainen Harvardin professori nousi Bill Clintonin valtiovarainministeriksi 1991. Oikeistodemokraatti Summers on joutunut puolueensa vasemman laidan ja riippumattomien intellektuellien hampaisiin useissa eri kiistoissa.